

Καθηκοντολόγιο: Υπέρ ή κατά;

Φασόη Γεωργία, Γκοβίνα Ουρανία, Βαρδάκη Ζαμπία.

Εισαγωγή

Η Νοσηλευτική είναι επιστήμη και τέχνη. Συμμετέχει στην διατήρηση και προαγωγή της υγείας, στην πρόληψη της ασθένειας, στην παροχή φροντίδας σε οξείες και χρόνιες καταστάσεις, στην αποκατάσταση της υγείας του ατόμου στοχεύοντας στην μεγιστοποίηση της λειτουργικότητας και της ευεξίας του, αλλά και στην υποστήριξη του ασθενούς σε ένα ειρηνικό θάνατο, όταν η κατάσταση της υγείας του είναι μη αναστρέψιμη.

Το νοσηλευτικό επάγγελμα είναι συνυφασμένο με την ζωή και την υγεία του ανθρώπου. Ασκείται σε πλαίσια δημοσίων υπηρεσιών αλλά και αυτόνομα (ιδιωτικά, αυτοαπασχόληση). Η γνώση των ευθυνών, των περιορισμών και των συνθηκών άσκησης του, είναι καθήκον και απαίτηση, όλων των νοσηλευτών.

Ο σύγχρονος νοσηλευτής είναι επαγγελματίας του κλάδου του, είναι επαγγελματίας της ενωμένης Ευρώπης και δυνητικά, εργαζόμενος πολίτης όλου του κόσμου. Οι νοσηλευτές έχουν από το νόμο δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις. Οι νοσηλευτές είναι επαγγελματίες με προσωπική ευθύνη απέναντι στους ανθρώπους που εξυπηρετούν, αλλά και της Πολιτείας. Η Πολιτεία από την πλευρά της, έχει το δικαίωμα να απαιτεί από το νοσηλευτικό επάγγελμα παροχή φροντίδας υψηλής ποιότητας, αναλαμβάνοντας παράλληλα και τις υποχρεώσεις της έναντι του νοσηλευτικού επαγγέλματος.

Η Νοσηλευτική είναι επιστήμη, τέχνη, φιλοσοφία, αποστολή, λειτούργημα, επάγγελμα. Είναι διεπιστημονικός κλάδος με ποικίλες μορφές άσκησης σε μια διαρκή προσπάθεια ισορροπίας (σχήμα 1).

Οι νοσηλευτικές φροντίδες απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις αλλά και αναπτυγμένη υγιή και ηθική προσωπικότητα του επαγγελματία. Η Νοσηλευτική ασκείται κάτω από κανόνες ηθικής αλλά και δικαίου. Η νομοθεσία προβλέπει και ρυθμίζει θέματα άσκησης του νοσηλευτικού επαγγέλματος (άδεια άσκησης, επιτρεπόμενες πράξεις, δεοντολογία, ποινές, όρια ευθυνών), όμως οι ασκούντες την Νοσηλευτική πρέπει να διέπονται από ηθικές αρχές, ανθρωπισμό, αλτρουισμό, αξίες που δεν μπορούν να επιβληθούν από κανένα νομικό πλαίσιο.

Η νοσηλευτική φροντίδα παρέχεται μέσω ποιοτικού, εξειδικευμένου προγράμματος ανάλογα με τις ανάγκες του ατόμου αλλά και του οικογενειακού του περιβάλλοντος, κάτω από ποικίλες συνθήκες εργασίας σε διάφορους χώρους (νοσοκομείο, σπίτι, σχολείο, εργασία) από λειτουργούς νοσηλευτές, οι οποίοι εκτελούν το καθήκον τους με ευσυνειδησία και σύμφωνα με τον νόμο (σχήμα 2).

Σχήμα 1. Διαστάσεις νοσηλευτικής.

Σχήμα 2. Ανθρώπινες ανάγκες και νοσηλευτική διεργασία.

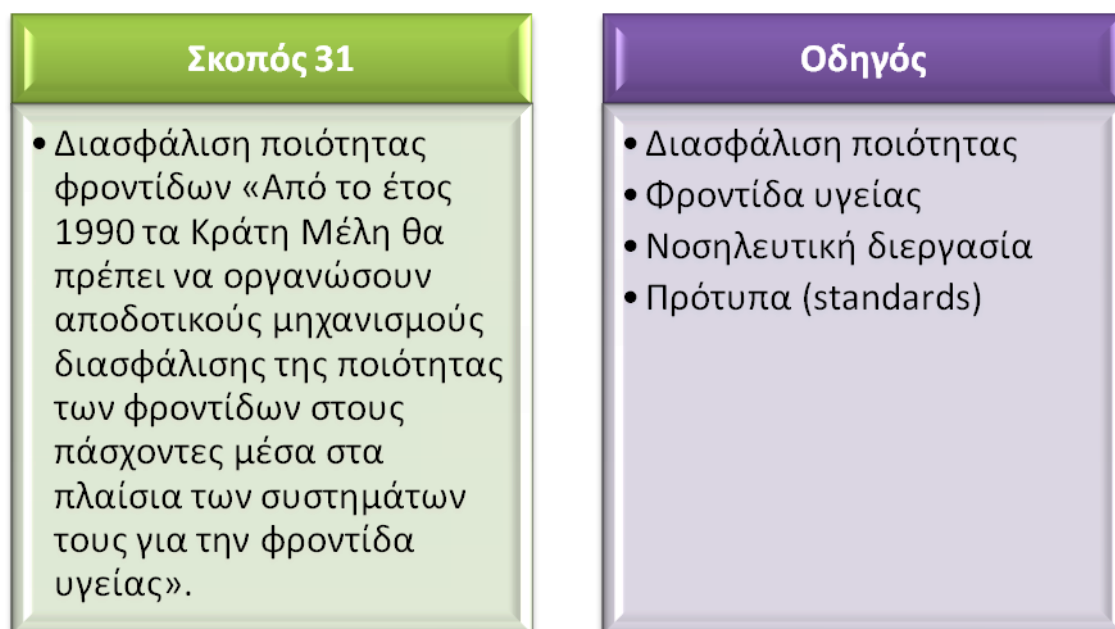

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ	
Συστηματοποιημένη προσέγγιση του ανθρώπου με το πρόβλημά του στο συγκεκριμένο χώρο.	
Νοσηλευτικές πράξεις	Δεξιότητα
Καθήκοντα	Συμπεριφορά
Αρμοδιότητες	

Στις μέρες μας, το μεγαλύτερο μέρος των πληθυσμών των σύγχρονων κρατών θεωρούν ότι η ευημερία δεν είναι απλά υπόθεση εσωτερική κάθε κράτους, αλλά διεθνής και παγκόσμια υπόθεση. Λόγω αυτής της αλληλεξάρτησης των κρατών σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, οι λαοί μαθαίνουν να κυβερνούν το παρόν, να σχεδιάζουν το μέλλον κινούμενοι σε κοινούς άξονες όπως η οικονομία και η οργάνωση των υπηρεσιών υγείας.

Η φιλοσοφία που διέπει την οργάνωση των υπηρεσιών υγείας σε όλο τον κόσμο έχει συζητηθεί από το 1978 στη διεθνή διάσκεψη της ΑΛΜΑ-ΑΤΑ (σχήμα 3) από τις χώρες μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας με τη συμμετοχή και άλλων διεθνών οργανισμών. Το κείμενο της διάσκεψης ενημερώνει τους μελλοντικούς επαγγελματίες υγείας για την οργάνωση και το κλίμα των υγειονομικών υπηρεσιών μέσα στις οποίες πρόκειται να εργαστούν, έτσι ώστε να κατανοήσουν τα μέτρα που λαμβάνονται για τον σκοπό αυτό και τα οποία αποτελούν εθνική και διεθνή επιταγή.

Σχήμα 3. Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας.

Καθηκοντολόγιο Νοσηλευτών

Το σύνολο των ενεργειών που ένας επαγγελματίας υγείας επιτρέπεται να διεκπεραιώνει με βάση την υπάρχουσα νομοθεσία κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

Παράμετροι που επιτρέπουν ή αποτρέπουν την εφαρμογή του καθηκοντολογίου:

- Το θεωρητικό υπόβαθρο (Γνώση, Εκπαίδευση)
- Το νομικό πλαίσιο και
- Η λειτουργική δυνατότητα του οργανισμού

Θεωρητικό υπόβαθρο

Η ύπαρξη πολλών επίπεδων εκπαίδευσης στο νοσηλευτικό προσωπικό διαφοροποιεί το γνωστικό υπόβαθρο **αλλά** δεν πρέπει να απαξιώνεται η σημαντικότητα παράμετρος της εμπειρίας.

Νομικό πλαίσιο

- Επαγγελματικά δικαιώματα
- Οι πτυχιούχοι του τμήματος Νοσηλευτικής της ΣΕΥΠ των ΤΕΙ που φέρουν τον επαγγελματικό τίτλο «Νοσηλεύτης-Νοσηλεύτρια» (παρ. 2, άρθρο 5 του Ν. 1579/85) αποκτούν ειδικές επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις σε όλο το φάσμα της γενικής Νοσηλευτικής φροντίδας, ως πολυδύναμοι νοσηλευτές γενικών φροντίδων.

Προεδρικό Διάταγμα υπ. αριθμ. 351/8-6-1989

Λειτουργικό πλαίσιο

Απαιτείται:

- Επειδή η άσκηση της Νοσηλευτικής σαν ανθρωπιστικό επάγγελμα, απαιτεί σαφή περιγραφή των λειτουργιών, των πράξεων και των προσφερόμενων υπηρεσιών καθώς και την κατοχύρωση επαγγελματικών δικαιωμάτων.
- Το λειτουργικό πλαίσιο των οργανισμών στην σημερινή εποχή, εκσυγχρονίζεται εντάσσοντας συστήματα διασφάλισης ποιότητας που υπαγορεύουν ρόλους (επομένως, καθηκοντολόγιο).

Το νοσηλευτικό επάγγελμα έχει υποχρεώσεις και καθήκοντα νομοθετημένα από το π.δ. 683/1948, τα οποία ποτέ δεν εφαρμόστηκαν. Αιτία του γεγονότος αυτού αποτελεί κυρίως η διαφορά στα επίπεδα εκπαίδευσης, αλλά και η διαφορετικότητα στα πλαίσια του ιδιωτικού τομέα, όπου άτομα χαμηλότερου επίπεδου εκπαίδευσης, αναλαμβάνουν δραστηριότητες οι οποίες απαιτούν θεωρητικές γνώσεις υψηλότερου επιπέδου. Το Προεδρικό Διάταγμα υπ. αριθμ. 351/8-6-1989, έρχεται να καταγράψει καθήκοντα και υποχρεώσεις των νοσηλευτών αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΤΕ), χωρίς όμως να υπάρχει σαφήνεια ως προς την δυνατότητα εφαρμογής τους σε ποικίλα περιβάλλοντα εργασίας.

Η μη σαφής διατύπωση των νοσηλευτικών πράξεων ανά τομέα εφαρμογής του νοσηλευτικού επαγγέλματος (Μονάδα εντατικής θεραπείας, Τμήμα επειγόντων περιστατικών, νοσηλεία κατ'οίκον) όπως αυτές αναφέρονται στο υπάρχον καθηκοντολόγιο, οδηγεί σε σύγχυση, σε μη νομική κατοχύρωση, σε κακή συνεργασία μεταξύ των μελών της υγειονομικής ομάδας, σε σύγκρουση ρόλων και τελικά, σε μη ικανοποίηση από την εργασία και τελικά σε επαγγελματική κόπωση. Η κατάσταση αυτή, υποχρεώνει τις διοικήσεις των νοσοκομείων να προβούν σε κατάρτιση εσωτερικού καθηκοντολογίου με στόχο την κατοχύρωση των εργαζομένων νοσηλευτών, ώστε να αποφεύγονται οι συγκρούσεις, η επαγγελματική κόπωση και να

ενισχύεται η επαγγελματική ικανοποίηση των εργαζομένων. Παράλληλα, η σαφής διατύπωση των αρμοδιοτήτων, η πρόληψη των λαθών εξασφαλίζει την παροχή φροντίδας υψηλής ποιότητας.

Υπέρ και κατά της τήρησης του καθηκοντολογίου

Οι νοσηλευτές αγωνίζονται υπέρ της ύπαρξης και εφαρμογής ενός καθηκοντολογίου δεδομένου ότι, ισχυρά κίνητρα υπέρ αυτού αποτελούν:

- Η κατοχύρωση του νοσηλευτικού επαγγέλματος
- Η διενέργεια νοσηλευτικών πράξεων σύμφωνα με τα επαγγελματικά δικαιώματα, κάτι που αποσαφηνίζει τους ρόλους μέσα στο περιβάλλον εργασίας και αποφεύγει την
- Σύγκρουση ρόλων, εξ αιτίας της επικάλυψης των αρμοδιοτήτων.

Είναι σαφές, ότι η ύπαρξη σαφών επαγγελματικών δικαιωμάτων:

- Θέτει όρια ασφάλειας για τους ασθενείς και τους νοσηλευτές
- Προστατεύει το επάγγελμα και τους επαγγελματίες και
- Διασφαλίζει την ποιοτική παροχή υπηρεσιών φροντίδας στον ασθενή και την οικογένειά του.

Από την άλλη πλευρά και με δεδομένη την υπάρχουσα κατάσταση,

- Η ελλιπής στελέχωση των Ιδρυμάτων και η
- Ύπαρξη πολλών επιπέδων εκπαίδευσης, έχουν σήμερα οδηγήσει στην μη εφαρμογή του

Συμπέρασμα

Τα νομικά όργανα εκπροσώπησης του νοσηλευτικού επαγγέλματος θα πρέπει να στρέψουν τις προσπάθειές τους στη θέσπιση καθηκοντολογίου με συγκεκριμένες αρμοδιότητες ανάλογα με τον χώρο εφαρμογής/εκτέλεσης της νοσηλευτικής φροντίδας, ώστε ο κάθε επαγγελματίας νοσηλευτής κάθε βαθμίδας εκπαίδευσης να γνωρίζει σαφώς τα όρια ευθυνών του. Κάτι τέτοιο θα μπορέσει να εξασφαλίσει την αρμονική συνεργασία της υγειονομικής ομάδας και την παροχή φροντίδας υψηλής ποιότητας, στο άτομο- ασθενή, την οικογένεια, την κοινότητα.

Βιβλιογραφία

Ρούσσου Χ. (1999). Νοσηλευτική επαγγελματική νομοθεσία. Αθήνα.

Taylor C., Lillis C., LeMone P. (2006). Θεμελιώδεις Αρχές της Νοσηλευτικής. Η επιστήμη και η τέχνη της νοσηλευτικής φροντίδας. Πασχαλίδης, Αθήνα.

ΦΕΚ 167Α/24-7-2001. Προεδρικό Διάταγμα 216, Κώδικας Νοσηλευτικής Δεοντολογίας.

ΦΕΚ 159/14-6-1989 Τεύχος Α' Προεδρικό Διάταγμα 351, Άρθρο 1. Επαγγελματικά Δικαιώματα Πτυχιούχων του Τμήματος Νοσηλευτικής της ΣΕΥΠ.

Ψυχάρη Γ. (2011). Στελέχωση Παθολογικής Κλινικής Γ.Ν.Α. Ευαγγελισμού και Καθηκοντολόγιο Νοσηλευτικού Προσωπικού. Εργασία στο μάθημα της νοσηλευτικής διοίκησης. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. ΠΜΣ: ΜΕΘ και Επείγουσα Νοσηλευτική.

Παλάζη Ο. (2011). Επαγγελματικά Δικαιώματα και Κώδικας Νοσηλευτικής Δεοντολογίας. Εργασία στο μάθημα της νοσηλευτικής διοίκησης. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. ΠΜΣ: ΜΕΘ και Επείγουσα Νοσηλευτική.

Καφέτσιος Κ. (2006). Το Σύνδρομο Επαγγελματικής Εξουθένωσης (Burnout). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ΜΠΣ Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης. Εργασιακή και Οργανωτική Ψυχολογία με εφαρμογές στην Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων.

Μπακάλης Α., Μπατσολάκη Μ. (2006). Χαρακτηριστικά σχεδιασμού ενός οργανισμού. Εφαρμογή σε νοσηλευτικό ίδρυμα. Νοσηλευτική, 45(1):59–67.

Μισουρίδου Ε. (2009). Η Αντιμετώπιση της Επαγγελματικής Εξουθένωσης στη Νοσηλευτική. Νοσηλευτική, 48(4): 358–366.

Λεμονίδου Χ., Πέτσιος Κ., Πατηράκη Ε., Van der Arend A. (2003). Διερεύνηση της διαχρονικής εξέλιξης των κωδίκων νοσηλευτικής ηθικής και δεοντολογίας και της σχετικής νομοθεσίας στην Ελλάδα: Μέρος Α'. Νοσηλευτική, 42(1):19-28.

Λεμονίδου Χ., Πέτσιος Κ., Πατηράκη Ε., Van der Arend A. (2003). Διερεύνηση της διαχρονικής εξέλιξης των κωδίκων νοσηλευτικής ηθικής και δεοντολογίας και της σχετικής νομοθεσίας στην Ελλάδα: Μέρος Β'. Νοσηλευτική, 42(2):150-156.

Φουντούκη Α., Γκατζέλης Θ., Πάντας Δ., Θεοφανίδης Δ. (2009). Η διεπαγγελματική συνεργασία του νοσηλευτή στο εργασιακό περιβάλλον ενός επαρχιακού νοσοκομείου. Το Βήμα του Ασκληπιού, 8(4):336-352.

Σακελλαρόπουλος Γ. (2006). Εργασιακό στρες και ικανοποίηση εργαζομένων νοσηλευτικής υπηρεσίας δημοσίων νοσοκομείων περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Διπλωματική εργασία. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Πάτρα.

ΦΕΚ Α'/165 24-7-2001. Προεδρικό Διάταγμα 210. Επαγγελματικά δικαιώματα Β. Νοσηλευτών (ΔΕ).